

Ing. Josef Fučík

STÍN JADERNÉ VÁLKY NAD EVROPOU 1945 – 1968 - K plánování vojenských bloků, jaderné eskalaci a úloze Československé lidové armády na středoevropském válčišti

Předložená práce Josefa Fučíka „STÍN JADERNÉ VÁLKY NAD EVROPOU 1945 – 1968 - K plánování vojenských bloků, jaderné eskalaci a úloze Československé lidové armády na středoevropském válčišti“ vychází z dosavadního stavu poznatků o válečných přípravách a jaderném vyzbrojování obou vojenských bloků období studené války. Přestože od zániku železné opony a sovětského bloku uplynulo více jak dvacet let, nacházíme k tomu povětšinou stále se opakující povrchní práce, převážně politického a ideologického zaměření; dosud však chybí podstatné znalosti skutečných válečných záměrů a příprav, zvláště co do použití jaderných zbraní, především na středoevropském válčišti.

Autor se v tomto směru vrací především k (v české bezpečnostní komunitě málo známému) mezinárodnímu „Projektu souběžné historie NATO a Varšavské smlouvy“ (PHP – *Parallel History Project on NATO and the Warsaw Pact*), vzniklému pod kuratelou curyšského ETH – Forschungstelle für Sicherheitspolitik na počátku tohoto desetiletí.

PHP měl dokonce „přehodnotit aliance ze studené války“ a přizvat k analýze jejich dokumentů a příprav jaderné války odborníky z Východu i Západu (viz „Reassessing the Cold War alliances“, ročník 49, č. 4, zima 2001, s. 31 – 33).

Nakonec se však PHP zaměřil na jednostrannou diskusi o *podstatě hrozby z Východu* „s využitím archivů některých dřívějších zemí Varšavské smlouvy po zániku východního bloku“. K tomu byly použity převážně dokumenty operačního charakteru, *objevené* v pražském Vojenském ústředním archivu (VÚA-SAMO, sbírka Varšavská smlouva). Tyto podklady, doplněné v letech 2002 – 2004 rozhovory s československými generály té doby (*Oral History Interviews with Czechoslovak Generals*) pak vytvořily představu o strategii „hromadných úderů měnicích západní Evropu v jaderné peklo“. Exemplárním dokumentem tohoto *odhalení* se stal především rukopisný „Plán použití Československé lidové armády v době války“ z roku 1964.

Zmíněné československé archiválie, bez jejich odborného rozboru a komentáře, byly dány k dispozici zahraniční publicistice, kde se jim dostalo téměř senzačního nádechu. Tak například v renomovaném periodiku *US News and World Report* (30. 5. 2005) nacházíme k tomu takovýto „poznatek“: „Tyto vojenské plány a následné zprávy ukazují, jak nerealističtí

byli Sověti v plánování konfliktů s použitím jaderných zbraní. Vojenští plánovači předpokládali, že města jako *Mnichov, Vídeň a další velká městská centra budou vyhlazena jadernými zbraněmi* (zvýrazněno autorem), přesto ale měli za to, že za několik dní se budou síly Varšavského paktu schopné přehnat těmito prostory bez škodlivých následků“, atd.

Teprve později, v roce 2007 vyšly k této problematice dvě zcela odlišná knižní díla i v České republice. Práce P. Luňáka, „Plánování nemyslitelného“ s podtitulem „Československé válečné plány 1950 – 1990“, opírající se o zmíněná *odhalení* v českém VÚA, navazuje svou metodikou na PHP; obsahem se zaměřuje především na takzvaný Československý front a jeho *nemyslitelné* plánování. Opět se zde setkáváme se skutečností, že kromě popisu válečných příprav a *zcestnosti* čs. operačních záměrů, chybí alespoň základní poznatky o situaci, silách a prostředcích, jakož i záměrech a možnostech protivníka, stojícího tehdy proti čs. polním silám. Přínosem práce je především to, že zveřejnila (ačkoliv v upraveném znění) několik dosud nedostupných dokumentů z okruhu velení Československé lidové armády a jejího operačního plánování.

Druhá kniha – autorů K. Štěpánka a P. Minaříka – je věnována, kromě sovětské jaderné strategie období studené války a okupace ČSSR v roce 1968, převážně kontroverznímu dokumentu z roku 1964 o *použití* Československé lidové armády ve válce. V tomto směru jde o práci odbornou a věcnou, pečlivého výběru a podání, zaměřenou se znalostí věci na tehdejší složité postavení ČSLA. Přináší též cenné poznatky ze zákulisí Varšavské smlouvy a československého vojenského velení. Na činnost potenciálního protivníka se zde nezapomíná a jejich kniha je i v tomto směru hodnotným a přínosným kompendiem.

Poučen těmito dosavadními poznatky předkládá zde autor jako příspěvek do zdaleka neukončené diskuse tuto studii. Neusiluje o to, stát se rozsáhlou prací na dané téma; k tomu chybí dostatek sil a prostředků, neboť nevzniká za štědré grantové či sponzorské podpory institucí. Práce neskrývá svou polemickou povahu, ale chce především upozornit na zjevná neporozumění, doplnit opomenuté, leč důležité skutečnosti i dosud nezodpovězené otázky a stát se jistým glosářem k jaderné eskalaci jako hlavnímu fenoménu válečného plánování 50. a 60. let minulého století.

Z již uvedené prázdnoty chybějící druhé strany konfliktu PHP se nejprve zabývá válečnými přípravami západních spojenců; dalším významným tématem je v ní úloha Československé lidové armády, a to v rámci publikované čs. operační dokumentace.

Sledované období se zde uzavírá rokem 1968, kdy násilné rozmístění části sil sovětského druhého strategického sledu na území ČSSR výrazně změnilo nejen status ČSLA, ale především *celou strategickou situaci na středoevropském válčišti*.

Práce splní svůj účel, seznámí-li zájemce rovněž s řadou u nás neznámých dokumentů a stane se alespoň jedním z podnětů k dalšímu zkoumání té doby, zvláště pokud jde o stále akutní jadernou hrozbu, jež přeměněna do nových forem a způsobů uplatnění se může za současné situace stát o to závažnější.